

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

N° 42. ANUL XVII.

Telegraful este de două ori pe săptămână: joi și duminică. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la expeditorul foiei pe afară la c. r. poste, cu bani găta prin scrisori francate, adresate către expeditor. Pretul prenumeratiunii pentru Săbiu este pe anul 7. fl. v. a. iar pe o jumătate de an 3. fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

tru provinciile din Monarchia pe un an 8 fl. era pe o jumătate de an 4 fl. v. a. Pentru princ. și țări străine pe un an 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se plătesc pentru întreaga oră cu 7. cr. și pentru a doua oră cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetiție cu 3 1/2 cr. v. a.

Săbiu, în 29 Maiu (10 Iun.) 1869.

La cestiunea naționalităților.

Dupa o dezbateră lungă a adresei dietale din Pest'a vine la dezbateră specială unu amendamentu în privința naționalităților, numitu alu lui Butténu. Cuprinsulu lui pre scurtu e acest'a: sa se treacă în adresa, ca legea pentru egal'a îndreptare a naționalităților nu multămesce pre depliau, de aceea sa fia supusa unei revisiuni. Acestu amendamentu a turburatu nu puțin lóte partidele reprezentate în diet'a Ungariei. În dieta s'au manifestatu numai decâtu oratorii partideloru contra amendamentulu.

Vorbindu astadi despre cestiunea acest'a vomu avé în vedere numai indignatiunea ce o vedemu manifestata în sinulu natiunei magiare.

Erá unu tempu cându numai unele clase de ómeni se bucurá de drepturi, séu mai dreptu dicendu, de favoruri. Acelu tempu a trecut si dinaintea ochiloru nostri vedemu ca prinde radacini totu mai bune principiulu de egalitate tuturoru cá individi si cá individualitati. Ne-amu folositu nu de multu de esemplulu ce ni-lu infatisiezu Elvetia si putemu adauga astadi si statele nordu-americanu, cari si cele dintâu si cele din urma, cá individualitati potu sa traiesca, ba potu sa prospereze. Vedemu in sa si altu esemplu, la care natiunea magiara cauta de multe ori si cu multa predilectiune, la Angli'a, ca pre lângá totu formalismulu ei de libertate pre lângá tota dezvoltarea ei favorita de pusetiunea ei geografica si de situatiunea politica din trecuta a continentulu europénu, ea nu a pututu aduce armonia în statulu seu, diu cauza ca a ignoratu si ignoréza pre unu poporu ce-si cere dreptulu seu.

Unu omu bogatu, în culmea vadii se se, se pòte întimplá ca sa nu pricepa ce este a se afla cineva în o stare privata de cele de lipsa a le se; se pòte întimplá cá în ingamfarea sea se cugete ca cel'a e meserabilu numai din vina ce nu-si scie ajutá, precum si-a ajutatu elu siesi, de si pòte noroculu l'a pusu pre cel'a acolo, unde se afla, si densulu are totu alátea merite la pusetiunea sea cáta vina miserabilulu la miseria sea. O natiune cá cea engleza pòte, dupa ce a traitu sute de ani în prisosintia destula de putere si védia, sa créda ca are cuventu sa despretiéseca pre natiunea irica. Nu credemu inse ca natiunea magiara carea profeséza liberalismulu si carea nu demultu plangea cu lacrimi amare sórtea sea cea trista sub „jugu strainu“, în tóte coltiurile lumei vechi si lumei nóue, va starú sa imiteze pre popórele cele cari se radima mai multu în puterea loru fisica decâtu pre principii.

Nu întielegemu dara pentru ce diuaristic'a magiara vede sierpi de mare. *) în o cestiune pre cari insasi diet'a nu a pututu negá si de cari insusi Deák nu a pututu sustiené în dieta ca este deslegata spre multamirea naționalităților. **)

În locu de a spariá cu fantome de aceste pre publiculu magiaru si de alta parte în locu de a amari pre conlocitorii patriei prin impunseturi, aru fi mai bine, cându acei ce dirigu opiniunea publica si sortile țierei sa paraséseca o teoria nefructifera, carea nu are comunu nimic'a nici cu istoria nici cu binele publicu alu statulu.

Ce se aduce de motivu din partea fratiloru magiari în contra cestiunei naționalităților? Daraburirea țierei! Insa omu întrebá cându a disu undeva vre-unu român în unu proiectu, în vre-unu amendamentu, séu celu putienu în vre-unu articulu seriosu de vre-unu diuaru iéra seriosu, ca naționalitățile doréscu sa impartá țier'a? Nici odata si nicăirea. Dara dicu diuariele magiare, ca aceea se întielege de sine, pentru ca se vede ca intentiunea merge într'acolo. Dara atunci nu potu respunde mai cu

*) Vedeți la rev. diuar. ce dice „Hazank.“

**) Vomu raportá despre sediint'a respectiva în nrulu viitoriu.

țaria naționalitățile, ca nu ne place d. e. legea vóstra de egal'a îndreptare a naționalităților, pentru ca ea nu are în vedere egalitatea si prosperarea poporatiunei din statu, ci intentiunea de a subjuga si în fine a sterpi totu ce nu se tiene de elementulu magiaru si a-lu preface în acel'a-si? Si cându e vorb'a de a radimá procederea pre intentiuni si pre cugete, greutatea nu va fi mare a decide, care va fi mai iute în stare de a se presentá cu argumente.

Istoria e dovéda si pentru unii si pentru altii ca trebuie sa traimu la o lalta, inse fia care individualitate cu însusirile se se, dela care nici întregitate statulu, nici alte considerante privitorie la subordinarea sub legi, nu potu silii pre nimenea sa se abata.

Cá sa fia natiunile séu naționalitățile indiferenti cátra însusirile loru individuali credemu ca nu va cere nimenea dela dênsele, pentru ca cu acel'asi dreptu aru puté pretinde si naționalitățile dela naționalitatea carea le face o astfelu de propunere sa se desbrace de însusirile ei.

Spre binele comunu alu statulu aru fi, déca diuaristic'a magiara aru pregati spiritele la o impacare la o armonia. Sa nu vedea nici sierpi de mare, nici revolte, nici daraburiri de statu în cestiuni puse pre tapetu cu sinceritate, ci se afle în ele râni nevindecate inca din trecut, râni cari causéza inca dispropoziune în puterile statulu, cari mâne poimâne voru trebui sa armonizeze, cáci altminte reulu va fi pre capulu nostru alu tuturoru.

O'spicuire.

Nu putemu trece cu vederea unele pasagii ce vedemu ca recomanda „Gaz. Tr.“ cu atât'a caldura publiculu seu. De-si din partea nóstra si de sine se întielege ca aprobámu cele dise de Gazeta în privința purtării româniloru fatia cu ori ce aparare de interese natiionali si asiá si fatia cu organizarea fundulu regescu dupa statutu, totusi arátámu si publiculu nostru ce dice mentionat'a fóia, dupa ce a întielesu cá inca în 31 Maiu comitele sasescu a tramisu unu cerculariu cátra jurisdicțiuni pentru pregatirea celoru de lipsa la introducerea statulu lui cunoscutu si de noi. Eata ce dice:

„... Activitate si curagiu sa nu ne lipséseca, ca obiecte de ocupatiune ni se oferéscu din tóte pârțile deodata, fára sa putemu face alta, decâtu, unde ne vedemu distrudi, se reclamámu, rezervandu-ne dreptulu ce ne compete, — precátu e ignoratu în lege, — pentru alti tempi; — iéra pentru acum sa ne ocupámu totu palmaculu de dreptu, ce se afla delimitatu în lege dupa egalitatea individuale, — cá celu putienu acel'a sa nu ni se de jóce, sub tragenduni-se si atât'a din mane din vin'a nóstra. Cuvintele Maj. Sele din mesagiulu la închiderea senatulu imperiale, în 15 Maiu: „Austria se fia patri'a cea mare, care e chiamata a cuprinde tóte diversele se se popóre, ori în ce limba aru vorbi, cu asemenea dreplate, cu asemenea buna-vointia, cu asemenea ingrigire de interesele si de însusitáțile loru“, ori-ce esplicare li s'aru dá, inca ne îndreptatescu a sperá, ca dreptatea în fine nu se va confundá —; dreptatea în veci a invinsu si va invinge, numai déca se va cautá fára pre getu si fára restempu cu tóta resolutiunea. Dela activitatea nóstra depinde dara totulu, cáci pre unu cadavru nimic'a nu-lu maipóte ajutá“.

În altu numeru alu aceleia-si foi vorbindu în acest'a materia, dupa ce arata proportiunea cea nefavorabila în alegeri dice:

„... Cu tóte acestea noi pre lângá reservatiunile d-esu pomenite trebuie se fimu cátu de activi si bine cointielesi si la actulu acest'a. Un'a procedere armonica si bine cointielesá între toti face de lipsa la tóte luptele politice, cari ascépta cu o Mercure si Joia unanimitáții.“

Iéra mai la vale: „Vai de poporulu, care nu se radima în dreptatea causei se se si nu adóra principiulu, ci se aluneca a ascultá de coruptori, cari cauta a i dobori principiulu! Principiulu nostru e dreptulu natiionale politice, óri-ce sa se contrariéza acestui principiu e în contr'a nótra. Atát'a inca e destulu pentru a fi cu totii de acordu în lupt'a politica pentru drepturi si nu ne va confundá nici o machinatiune“.

În fine mai reproducemu si cuvintele: „Cine perduréza pâna în fine consecinte, si se ingradesce cu rezervările, dar' nu-si dá nemica de voia buna din ceea ce a avutu dupa cuvintele imperatulu din mesagiulu la închiderea senatulu, nu se voru confundá, ca déca na alta, dar' timpulu desdaunéza pre cei ce se unescu în principiu la continuarea luptei pre cale iertata de legi“.

Óre nu erá mai bine déca „Gaz. Tr.“ vorbea si mai înainte asiá cându nu erá vorba numai de interese locali, cum suntu cele din fundulu regiu, ci generali pentru români din țier'a întregá?

Revista diuaristica.

Cetimu în „Hazank“ urmatoriulu art. din Pest'a cu datulu 4 Iuniu a. c.:

Sierpele de mare a dietei țierei, cestiunea naționalităților, s'a ivitu de nou. Asiá numintii „representanti natiionali“, cari nu se tienu de nici o partida (?) au predatu unu amendamentu la proiectulu de adresa, în care accentuáza mai cu séma dorint'a comuna, de óre-ce nu s'a îndestulatu pretensiunile naționalităților inca nici pâna astadi în Ungari'a.

Ne aflámu în situatiune curiósá cu acesti domni representanti natiionali. Mai întâiu noi în legislatiunea Ungariei nu cunóscemu representanti natiionali, ci numai representanti ai țierei. Representantele nu e alu natiunei de care se tiene, nu representéza nici chiaru tienutulu în care s'a alesu, lui trebuie sa-i jaca la inima interesulu țierei si se representeze o parte a puterei legislative a statulu.

Si acesti domni inca totu nu voiescu a pasi afara din pusetiunea loru gresita. De a asterne unu proiectu, a face vre-unu amendamentu séu apelatiune — are dreptu fia-care deputatu. Pentru ca dara alátu separatismu si tiene laolalta, cá cându legislatiunea aru conspirá contra intereselor loru, séu ei contra legislatiunei?

Astadi dise unu membru mai insemnatu alu aliantiei acesteia natiionale, ca interesele natiionale numai pâna atunci voru remané la ei în prim'a linia, pâna cându patri'a nu va fi în pericolu; si cându s'aru întimplá acest'a, atunci voru opera împreuna cu noi patri'a, cari stramosii loru o au posedat'o si o au aperat'o dimpreuna cu noi.

O astfelu de descoperire o audimu a rare-ori din partea loru, si pentru aceea amu si aplaudatu pre tinerulu oratoru, dara întrebu, ca déca ei închidendu ochii la fia-care interesu patrioticu, se acatia numai de cestiunile loru natiionale, cá si cându patri'a n'aru mai avea alte interese înainte loru, — întrebu dicu, — cine ne asiguréza pre noi, ca acelu patriotismu lasu, carele (sa nu dicemu necuviinciosu) se manifestéza numai în egoismu natiionale, nu-i va cuprinde si în momentulu pericolulu?

E adeveratu, ca pre cei placuti ai nostri atubie i iubimu mai tare, cându e aprópe sa-i perdemu,

dara iubirea trebuie să fie fostă și mai înainte . . . Déca ea există — ce e cauza, ca nu vedem nici unu semn? Nu vedem împreună otarita în vre-o partidă; de abia vedem la vre-unul interesu de afacerile comune, pentru ca unulu din acești domni tocmai cu aceea au salvat astăzi elementele ce înclină spre disoluțiunea de naționalități, căci nu s'au împreunat cu vre-o partidă, cu ce a salvat respectivul partidă lor, dară tocmai pe aceste le acuză.

Că și cându intru adevăru, frații noștri de alta limbă, ce locuiesc în patriă, n'aru mai avea altu interesu afara de cestiunea naționalităților. Ôre aveți voi dreptu a privi naționalitatea v'ăstră de periclitată prin națiunea magiara? Dovéda istoriei și dubietatea v'ăstră de astăzi, marturisesco contraciulu.

Și déca sta acésta se presupunem, ca după parerea v'ăstră n'ati capetat unu cercu destul de largu pentru tendințele v'ăstre, — aveți voi dreptu, a vorbi neîncetatu de „sterpirea cu focu și cu feru“ acelor'a ce ve împedeca?

Dară incesi națiunei comune indestulit'au tôte pretensiunile ei? Decă pentru postulatu libertății ce e comunu la toti patri'a sa fia indispușă asupr'a aceluia și a cauzelor ei, spre a cărei'a buna-stare se recere totu odată și latirea cercului ei de dreptu?

Prosperarea materiale, cultur'a spirituale și libertatea națiunei comune mai curendu séu mai târziu va înnoi și fracțiunile v'ăstre de partidă.

Căci precum unu individuu singuraticu asiă și o națiune și corporatiune naționale urméza legiloru naturii și cuprinde numai atât'a spațiu câtu pôte sa-lu umple. Déca acésta lege nu se respectéza începe a jucă rol'a brôșcii séu a besiceii, pre care privirea într'adevăru o arată într'unu cercu mai estinsu pre vre-o câte-va minute, dară trebuie numai o lovitură, că besic'a încordată plesnindu sa se sbarcésca și sei apuna tóta marirea și îngâmfarea.

Departé se fia de noi a învinuți tendințele naționale. Ce pretinim la noi nu putemu despreti la alții. Dară de o parte nu ne putemu suprimé mirarea ca acelor'a, cari de o mie de ani au traitu împreună cu noi, au sangeratu laolaltă cu națiunea noastră, sa le fia frica în secululu libertății ca le vomu luă aceea ce nu le-amu luat în evulu media cându domniă dreptulu pumnului.

„N. Fr. Bl.“ ne aduce sub titlulu: „din Rusi'a“ o parere forte interesantă a jurnalului rusescu „Wiedomosti“, ce se referesc la relațiunile între Prusi'a și Rusi'a, și dice, ca împregiurarea aceea, de foile prusiene publica numai acum o nota circulară a lui Aali Pasi'a din 24 Februariu a. c. în care ministrulu turcescu de esterne atrage de nou atentiunea publica asupr'a intențiuniloru inimice ce vinu din Greci'a, aduce pe „Wiedomosti“ din Moscva la cunoșcerea nisuintei prusiene, a face lumea se créda, ca pericolulu pentru pacea européna, aru fi totu numai în oriente și nici decum la Renu de caudat, și ca Rusi'a aru fi avisată a cercă amicitia Prusiiei.

După parerea foiei rusesci starea lucrului aru fi cu totul alt'a.

Prusi'a singura e, scrie „Wiedomosti“, ce se vede a fi amenințată de unu rebelu, care o va trage la răspundere pentru politic'a seă ambițioșă și cuceritoare. Inimicitia contra Rusiiei există numai pentru aceea, căci ômenii o credu a fi stensu aliată cu Prusi'a, presupunendu ca ea va fi gata a aperi Prusi'a și cu jertfirea intereselor ei celor mai pretioșe. După cum se vede nestatornicia politiceii franceze în oriente se pôte esplică numai cu consideratiune la relațiunile Rusiiei facia cu Prusi'a. La începutu Franci'a ne întindeă mân'a și se străduia a lucră în contielegere cu noi.

Fără reserva subscrișă Franci'a declarațiunea proiectată de Rusi'a despre neintervențiune; aceea eră favorabilă pentru Greci'a; ea simpatiză cu patriotii din Candi'a. Nesciundu însă cabinetulu din Tulerii, încatu va remanea Rusi'a credincioșă politiceii seale naționale, se îndoiă în Parisu, ca potesey'a emancipă Rusi'a de Prusi'a, și asiă Franci'a deveni în tîenut'a seă inamicabilă fată cu noi convingându-se, ca Rusi'a va fi fără îndoială pre partea inimicului, catu se va trage Prusi'a la dare de séma.

Noi nu scimă nimicu despre o alianția prusoruscă și nu facemă nici unu prejudiciu, ca aru fi rezultatulu unei combinațiuni mature. Totusi e de doritu că cestiunea alianției sa se puna asiă, precum coresponde relațiuniloru reale.

Din ambe părțile trebuie să se concéda, ca rolulu „salvatorului“ nici decum nu se cuvine Prusiiei. Publiculu nu-i e necunoscutu, ca press'a prusiana din contra descrie situațiunea asiă, că și cându Rusi'a dară nu Prusi'a aru fi amenințată de periculu, și ca alianția pruso-ruscă nu e necesaria Prusiiei, ci e o necesitate pentru mantoirea Rusiiei. Scopulu unei astfelu de tactice e usioru de priceputu. Prusi'a-si castiga prin aceea pretestulu a întrebunții sângele și banii vecinului seu îndatorându-lu afara de acésta și la recunoscintă. Politicii din Berlinu asiă suntu de siguri de acésta, încatu cugeta chiaru și în acestu tempu criticu pentru Prusi'a, a aplecă pre Rusi'a la concessiuni, prin care aceea aru deveni cu tempu cu totul în mâinile Prusiiei. Insa pôte se cunoșca fia-care omu cugetatoriu, și în casulu inchiereii unei alianție între Prusi'a și Rusi'a, nu va fi cea dintâiu, cari va dictă condițiunile.

Se aude ca politici Prusiiei voiescu a vorbi cu Rusi'a într'unu tonu și mai decietoriu, déca nu a vorbitu chiaru și pân'acum. Déca Rusi'a nu va ținea cu Prusi'a, césta din urma se va împedă cu inimicii sei și împreună cu ei va cadea asupr'a Rusiiei. Sa-si inchipuésca omulu numai, ca dice unu vecinu cătra celalaltu: Eu știu, ca ômenii, la cari leamă facutu reu, vreau se vina asupr'a mea. Singuru nu me potu aperi. Amu lipsa de ajutorulu teu. Nu milu oferesci, me voiu împacă cu inimicii mei și te voiu jefui pre tine. — Într'unu astfelu de casu, nui va fi omulu greu a se otari; fatia cu o astfelu de fortia se va contielege mai bine singuru la începutu cu contrarii sei.

Rationalmente nici nu se pôte presupune, ca Franci'a și Austri'a se privéscă în restabilirea Poloniei midloculu a se despagubi pentru erorile și perderile din an. 1866, căci prin aceea Austri'a și aru cauză siesi numai perdi nouă de posesiune. Jace în interesulu Franciiei și de se pôte și alu Rusiiei a-si regulă înainte de tôte posesiunea facia cu Germani'a, care dintr'o notiune geografică a devenitu deodată la o putere armată de 50 de milioane.

Meditatiuni asupr'a epidemiei de vite cornute.

Pre cându există în Transilvani'a, înainte de 1848, confiniulu militaruu (granitiă) stracurarea epidemiei de vite din Romani'a eră o raritate. De atunci încôce de câte ori s'a aretat epidemia în țierile romanesci, de atâtea ori fu și Transilvani'a cercetată de acestu biciu a lui Ddiu. Daun'a ce o aduce reulu acésta suie la milioane. Împregiurările aceste dovedescă ca vighilia finantiale nu a fostu în stare sa înlocuésca pre fostii confiniari militari dinainte de 1848.

Astăzi alta nu va fi în stare sa delature defectulu acésta decâtu gard'a țierei, a cărei erigere pasiesce până acum asiă de încetu.

Sa facemă o ochire scurtă asupr'a celoru trei ani decursi în urma.

În anii 1867 și 1868 iera a grasatu epidemii de vite cornute; dară de abia fu îmbucurată populațiunea Transilvaniei prin publicarea ca a încetatu epidemia și îndată după patru septamâni se latiesce scirea îngrozitoră de nou, adeca ca reulu a eruptu în secuime. Acésta scire tristă trebuia atunci întregită cu aceea, ca epidemia și înainte de patru septamâni au grasatu și înca de atunci neîntreruptu și a fostu adusa cu vite manate până la Săbiu, cari vite provideute cu unu fermănu de sanetate au trecut liniscite prelânga comisiunea, ce eră insarcinată de a veghiă și ce eră tocma în activitate de afaceri de priveghiare asupr'a epidemiei.

Prin acésta s'a facutu destula păguba și comisiunile înca se facura cam pré lungu.

În anul 1869 află publiculu după informatiuni câștigate din o caletoria oficiale a unui comisariu anume, ca în Valachi'a mica nu mai domnesce nici o bôla de vite; scurtu după aceea au eruptu în Bolti'a, Talmaciū și Hosmanu. Aci nu mai ajută nici o împotrivire, ca epidemia a fostu adusa din Valachi'a mica prin Turnu rosu. Acum e aproape de a se stânga, dară în Talmaciū totu se mai pôte vedé.

A spune adevăru pre fatia nu e calumnia și nici nu e rusine a se face omulu mai cu minte prin trensulu.

După introducerea acésta spre orientarea cetitoriloru trecu la trecutul instituteloru de contumatiă și accentuezu ca contumatiile se instituire în secululu trecut pentru oprirea ciumei (pestilentei)

între ômeni. Asupr'a lucrăriloru mediciloru asiadiati la aceste (contumatiie) pentru dirigire avea sa judece tribunalele militare. La anul 1852/3 congresulu sanitaruu au dechiaratu institutele aceste de superflue și din motive de preingrigire a decisu că sa se sustiena numai cele decâtă Asi'a mica. Insa mirare, ca chiaru și acele diu provinciele orientali se caséza și se sustienă aceste dela noi pre lînga o multime de spese.

Institutele contumatiiale de pre marginea Transilvaniei au acum chiamarea de a împedecă furișarea epidemiei de vite cornute. Medicii inspicienti fără de instructiune suficientă, materialicesco suntu asecurati; este inșă detori'a legislativei de a creă unu articulu de lege de a detiermuri marginile responsabilității lor — fia chiaru — în întielesulu prescrieriloru legiloru martiale pentru gard'a țierei.

Critica publica nu va despreti parerea ca rapôrtele starostelor, chiaru și pre lînga voi'a cea mai buna, nu potu fi autentice și ca de aceea va fi și de lipsa a înlocui rapôrtele despre sanetate ale dubioselor starostii prin veterinari speciali și demni de credintă din patri'a noastră propria, din motivulu, că în tipulu acésta sa ne putemu pune în starea de a capetă rapôrte temeinice din Romani'a despre însușirea bôlei de vite.

Alta parere radimată pre convingere e mai departe, ca animalele cari suntu a se pune în contumatiă, nu e de lipsa sa se ținea în munte îndepartate de mai multe mile dela institutele de contumatiă, ei câtu de aproape de acestea și sub priveghiarea lor.

Introducerea și rigurosă aplicare de asemenea dispositiuni de vighiare aru fi cele mai acomodate pentru împedecarea epidemiei de vite cornute din Romani'a.

Recerintiele unei atari priveghiării suntu de o parte împreunate cu spese mari, de alta parte inșă o pedecă îngreunătoare pentru comerțu *) înaintendu comunicatiunea drumulu de feru ele (recerintiele) voru trebui supuse vre unei alteratiuni. Din acestu motivu mi permitu a presentă tribunalulu opiniunei publice unu planu micu de crutare.

Nu aru fi cu putintia de a scapă de epidemii de vite pre Romani'a cea pusa sub garantia a șapte puteri europene? séu nu se aru puté împedecă stracurarea acelei epidemii în lăintrulu Romaniei? Pentru ca este cunoscutu ca acésta plaga nu se arata în origine nici în Ungari'a nici în Romani'a. Împreună dară aru trebui caudat a încuiera sa se faca la marginea resaritiăna a Romaniei, prin ceea ce contumati'a la marginea transilvană devine de prisosu.

Déca se va aperiți ide'a acésta cu caldur'a ce o merita, populațiunea romanescă, de siguru, va salută cu bucuria deplina o dispozițiune, prin carea economi'a seă naționale se eliberéza de urmările devastatorie a le epidemiei. Cu acésta opinămu ca asemenea mesuri suntu necesarie și pentru alte părți marginasie ale monarchiei austro-unguresci.

O întielegere reciproca de felulu de mai susu se pôte face usioru déca respectivele părți voru avea voia sincera, și aru fi de lipsa sa aiba valôre, până cându înaltulu regimuu, condusu de interese internatiionale, va face cestiunea cea momentușă obiectulu unei erui publice: de se pôte speră, ca după ce s'a pututu nimici desvoltarea ciumei, nu s'aru puté împedecă și desvoltarea epidemiei de vite séu cium'a orientale de vite, séu celu putienu nu s'aru puté țiermuri în loculu unde se nasce?

Spre scopulu acésta aru fi de lipsa sa se pregătésca mergerea mâna în mâna și spriginirea comună a respectiveloru națiuni și în contielegere sa se tramita individi de specialitate, cu sciintie, la loculu unde se obișnuiesce a se escă epidemii. Espertii acésti'a voru avé de a cercetă acolo după cauzele escărei și a miasmei. Pre lînga o procedură ca acésta se pôte presupune că siguru, ca aflându-se sciintia și cultura în unu stadiu asiă de înaintatu se va află unu midlocu contra epidemiei séu unulu carele sa scutésca de epidemie.

Din partea Ungariei aru fi sa se aléga fără patrociniu sub control a unui comitetu sanitaruu pentru țier'a întregă séu alta corporatiune de felulu acésta, medici din acci ce se însciintéza pentru

*) Nu s'aru puté că acei ce se plângu asupr'a pedecii spre a câștigă usiorint'a dorită sa se dechiaré ca iau asupr'a-si îndetorierea de a stă buni și de a rebonifică pagubele urmate din epidemia, supunându-se în privint'a responsabilității unei controle din partea regimulu. Obs. culeg.

intreprinderea acésta. Pentru că sa p^ota castig^a esperintie practice preliminarie expertii s'aru put^e tramite numai dec^utu la locul unde se nasce b^ola de vite.

Nu este nici o indoi^ela, ca spesele recerute la esecutarea propunerilor acestor^a promit^orie de succesu s'aru put^e acoperi in comunu prin o intielegere internatiunale, pentru ca instinctulu caracteristicu se ivesce de multu de t^ote p^ortile, ca aru fi bine dec^u s'aru put^e odata delatur^a cu totulu grigi^a de epidemⁱa de vite cornute.

In tempulu nostru se facu lucrurile mai rapede de cum se faceau inainte, pentru ca betr^oni nu dispuneau de mijl^oce iuti de comunicatiune; sper^oamu dara ca astadi si zelulu pentru sterpirea ciu-meii de vite, in fav^orea unui bine necalculabile alu economiei populare, se p^ote desvolt^a mai curendu.

Folosulu din navigarea in giurulu pamentului, privitu din punctu de vedere practic^u si pusu fatia in fatia cu dorintⁱa acésta, este ilusoriu.

Inflorirea si fertilitatea ideei acestei demne de vi^etia aterna dela tratarea ei cea nimerita.

S a b i u , 5 Iunie 1869.

Dr. Basiliu Szabó,
fisculu comit. Albei superio^{re}.

Proiectu de lege.

(acum lege sanctiunata, art. XXXVIII) in obiectulu instructiunei publice din sc^olele popolari, primitu in sedintiele casei deputatoru t^{ie}nute in 19 si urmat^orele dile ale t^unei Novembre 1868.

(Urmare.)

A. Sc^ole populare elementari.

§ 44. In asteliu de comune, unde afara de eclesi^a s^u credinciosii eclesi^eloru, care au institutu corespunditoriu recerint^oloru acestei legi, suntu celu put^{ie}nu 30 de baieti obligati la sc^ola, a c^ororu parinti nu voiescu a se folosi de sc^olele confesiunali sustator^{ie}: comun^a e indetorata a infinti^a sc^ola poporale comun^a. Spesele acestei sc^ole comune mai int^oiu suntu a se acoperi din acele venituri ale comunei averi ale comunitatei, care suntu merite spre scopuri scolare, si inca in asi^a proportiune, in ce proportiune sta numerulu baietiloru umblatori la sc^ola comun^a fatia cu invetiaceii sc^olei s^u sc^oleloru confesiunali. Acei locuitori si posesori comunali, cari sust^{ie}nu sc^ola populare confesiunale corespunditoria recerint^oloru legi presinte, suntu numai intru at^ota deobligati a concurge cu dare comunale pentru sustienerea sc^olei comune infinti^ate in modulu amintitu, inc^otu aceea suma cu care concurgu ei in bani s^u in naturale spre sustienerea sc^olei loru confesiunale nu ia in pretensiune cinci percente dela sul^a d^orei directe.

§ 45. Acolu in sa unde numerulu baietiloru de alta confesiune nu ajungu p^ona la 30, si acesti copii — inc^otu parinti nu s'aru ingrigi despre instructiunea loru in altu mod^u — voru umbla in sc^ola confesiunale esistente, si parinti loru voru concurge la spesele acestei sc^ole totu in acelu mod^u si proportiune, ca si membrii acelei confesiuni, cari sust^{ie}nu sc^ola.

Din ce cauza in asteliu de sc^ole pentru instructiunea doctrinei si a moralului e a se defige ore anumite, in care tempu baietii de alta confesiune — in urmare ingrigirei si supraveghierei confesiunei loru se voru impartasi in instructiunea religioasa respective in instructiunea religiunei si a moralului.

§ 46. Comunitatile indepartate de olalta de o jumetate mila geografica, care nu suntu in stare din propriele loru puteri a sustien^e o sc^ola elementaria conformu legi, se potu intruni si infinti^a sc^ola elementaria comun^a, s^u potu tien^e invetiatoriu comunu.

§ 47. De instructiunea baietiloru locuitoriloru din maeriste suntu indetorate a se ingrigi acele comune, de care se tienu maeristile; si anume a) s^u prin redicarea sc^oleloru pentru maeriste; b) s^u in asi^a otare, unde pentru indepartarea maeristelor infinti^area sc^oleloru nu aru corespunde scopului, (se ingrijescu) prin aplicarea invetiatoriloru ambulanti.

§ 48. Instructiunea sc^olei poporale elementare cuprinde dou^e cursuri, si anume: 1) instructiunea cotidiana, care tien^e 6 ani, si a 2) instructiunea scolastica repetitoria, care tien^e 3 ani.

§ 49. In sc^ola cotidiana suntu obligati a umbla toti copii, cari au implinitu alu 6-le anu

p^ona la implinirea anului alu 12-le. Esceptiune se i^erta numai in privintⁱa acelor^u copii, cari dupa instructiune de patru ani pasiescu in institutu mai inalto (in sc^ola civile, sc^ola mijlocie), si acolo invetia celu put^{ie}nu doi ani.

§ 50. Baietii cari au implinitu anulu alu 12 si in genere toti acei^a, cari au finitu intregulu cursu alu sc^olei cotidiane suntu deobligati a umbla in sc^ola repetitoria. Dec^u totu in aceea comun^a aru fi sc^ole confesiunali s^u alte sc^ole populari in care suntu numai 6 cursuri scolare, baietii estⁱ din aceste sc^ole inca suntu deobligati p^ona la implinirea celor 15 ani a cercet^o sc^ola repetitoria comunale.

§ 51. Baietii cari-si voru document^a paupertatea, nu solvescu taxa de invetiatura.

§ 52. Numerulu oreloru de instructiune cu privire la invetiacei suntu: in sc^olele cotidiane celu put^{ie}nu 20, celu multu 25 pe septamana, intielegendu-se intru aceste si doctrin^a religiunei si a moralului, abstragendu-se inca exercitiile corporali si exercitiile economiei rurale s^u de gradinaritu.

In sc^olele repetitorie suntu i^ern^a 5 v^er^a 2 ore.

§ 53. Alumnii umblatori in sc^ola cotidiana p^ona la etatea de 10 ani — cu esceptiunea tempului vacantei — suntu i^ern^a — v^er^a indetorati a umbla la sc^ola; invetiaceiloru mai betr^oni de 10 ani — mai alesu in comunele, care se ocupa cu economi^a rurale — scaunulu scolaru li p^ote concede, ca afara de tempulu ferieloru in celu mai urgentu tempu de lucru in dou^e luni de dile sa umble numai in sc^olele de dumin^ea.

§ 54. Tempulu umbl^orei la sc^ola pe sate se tien^e celu put^{ie}nu optu, la cel^oti celu put^{ie}nu nou^e luni.

§ 55. Studiele obligate pentru sc^olele poporale elementari suntu: a) doctrin^a religiunei si a moralului; b) cetirea si scrierea; c) soc^ota din capu si cu cifre si cunosc^orea mesur^oriiloru din patria; d) gramatic^a, exercitiu de vorbire si intielesuali; e) geografⁱa si istori^a patriei; f) ce-va din geografⁱa si istori^a universale; g) fisic^a; h) istori^a naturale, cu deosebita privire la modulu de vi^etia si la tienutulu, de care se tien^e cea mai mare parte a parintiloru baietiloru; i) exercitiu de economi^a rurale si de gradinaritu; k) instructiunea mai principalelor drepturi si datorint^{ie} civili; l) exercitiulu corporale, cu privire la exercitiulu militar.

§ 56. Determinarea din tempu in tempu a planului de instructiune se tien^e de ministrulu instructiunei publice.

§ 57. In sc^ola poporale elementare comunale putendu umbla baietii fia-c^orei confesiuni, despre instructiunea doctrinei religiunei si a moralului au a se ingrigi diferitele confesiuni. Acésta instructiune a religiunei trebuie sa se tien^e afara de orele comune scolare si totu-d^eun^a e publica.

§ 58. Fia-care baiatu are a se instrui in limb^a materna, inc^otu acésta limba e un^a dintre limbile folosite in comun^a, din asta cauza in comune de limbi diferite e a se aplica asteliu de invetiatoriu, care e capace a instrui in limbile usuate in comun^e mai poporate, unde locuiescu in mai mare cantitate locuitori de limbi diferite, inc^otu i^erta puterea comunei se potu alege si adjunti de invetiatori de diferite limbi.

B. Sc^ole populare superio^{re}.

§ 59. Acele sate si orasie, care numera celu put^{ie}nu 5000 de locuitori suntu indetorate a infinti^a si a sustien^e sc^ole populare superio^{re}, s^u dec^u le i^erta puterile materiale, sc^ole civile.

§ 60. Comunitatile, care suntu intr^o distantia celu multu de o jumetate de mila potu infinti^a sc^ola poporale superio^{ra} comun^a.

§ 61. Cursulu instructiunei in sc^olele poporale superio^{re} pentru baieti e 3, pentru baiete 2 ani.

§ 62. Elevulu, care voiesce se fia primitu, trebuie s^u se produca testimoniu, ca a absolvitu cursulu din sc^ola poporale de 6 clase intr^o sc^ola publica, s^u se depuna esamenulu de primire din cunoscintiele necesarie de base a sc^olei poporale superio^{re}.

§ 63. In privintⁱa limbei instructiunei si in privintⁱa instructiunei religiunei, precum si in privintⁱa numeralu de sub conducerea unui invetiatoriu, nu altcum in privintⁱa vacatiuniloru si aici au val^ore §§-ii (34, 54, 57 si 58) de mai susu. Baietii si baietele in aceste sc^ole negresitu au a se instrui deosebitu.

§ 64. Studie: a) pentru baieti: caligrafⁱa si desemnulu; limb^a materna, in care sc^ola limb^a instructiunei nu e cea maghiara; aritmetic^a si geometri^a cu exercitiu de aplicatiune; fisic^a si istori^a naturale, cu desclinita privire la agricultura si industria; geografⁱa si istori^a (universale si a patriei); liniile fundamentale ale economiei rurale; studiulu constitutiunei patriotice; manuducere simpla a cartiloru; exercitiulu corporale, cu privire la exercitiile militari; cantare.

b) Pentru baiete: caligrafⁱa si desemnulu; aritmetica, limb^a materna, in care sc^ola limb^a propunerei nu e cea maghiara, acolo se propune limb^a maghiara; geografⁱa si istori^a; fisic^a si istori^a naturale; (cu deosebita privire la gradinaritu si la ocupatiunile femeesci); cantarea; lucruri de man^a femeesci.

§ 65. Intru o sc^ola populare superio^{ra} funghedⁱa celu pucinu doi invetiatori ordinari si unu adiunctu.

§ 66. Orele de preste septemana in fiecare clase potu fi celu pucinu 18 si celu multu 24 dimpreuna cu instructiunea religiunei. Unu invetiatoriu nu e detoriu a instrui mai multu de 30 de ore pre septemana.

Capu VI. G. Sc^ole civile.

§ 67. Comunitati mai mari, car^ora le i^erta puterile materiale, suntu idatorate in locu de sc^ola poporale superio^{ra} a infinti^a si sustien^e — pentru toti locuitorii comunitatei fara destingere de religiune, — sc^ole civile.

§ 68. In sc^olele civile cursulu instructiunei pentru baieti e 6, pentru baete 4 ani.

§ 69. Acei elevi, cari aru voi a fi primiti in sc^ola civile, trebuie s^u se arate testimoniu, ca a finitu primulu cursu de patru ani in sc^ola poporale, s^u se depuna esamenu de primire din cunoscintiele recerute pentru a pot^e pasi in sc^ola civile.

§ 70. In sc^ola civile sub conducerea unui invetiatoriu nu potu fi mai multi de 50 de invetiacci.

§ 71. Baietii si baetele in sc^olele civile suntu a se desparti cu totulu.

§ 72. In sc^ola civile conformu puter^ori materiale a comunelor trebuie se fia patru, siese, inse celu pucinu 3 invetiatori ordinari si unulu adiunctu.

§ 73. Orele de preste septemana in fiecare clase a sc^olei civile suntu pentru invetiacei celu pucinu 24, celu multu 26, intielegunduse si instructiunea religiunei si a moralului.

§ 74. Studiele sc^olei civile: doctrin^a religiunei si a moralului, limb^a materna, stilistic^a si literatar^a, unde limb^a instructiunei nu e limb^a maghiara, acolo se propune limb^a maghiara, unde e limb^a maghiara, acolo incependu dela cursulu alu treile se propune limb^a germ^ona; computulu estinsu p^ona la computulu civile si politicu; geometri^a, geografⁱa si istori^a patriotica si universale; istori^a naturale, fisic^a, chemi^a, cu privire la industria, negutiatoria si economi^a; economi^a rurale s^u studiulu industriei; cu privire la lipsele comunei si ale tienutului; statistic^a, liniile fundamentale ale dreptului publicu, privatu si cambiale; manuducerea cartiloru; desemnulu luat^u in consonantia cu geometri^a si caligrafⁱa; cantare; exercitiu corporali si in arme. Studie extraordinarie suntu dupa comi^erta puterile materiale ale comunei si numai in ore extraordinarie; limb^a latina, franceza, music^a si altele.

§ 75. In privintⁱa limbei de instructiune si in privintⁱa instructiunei religiunei suntu in val^ore ordinatiunile §§-loru 57 si 58 ai acestei legi.

§ 76. In privintⁱa stadiiloru insirate in paragrafulu 74, in sc^olele civile infinti^ate pres^em^a baetiloru planulu instructiunei e a se staveri asi^a, ca in cele patru cursuri d^ont^oiu ale sc^olei civile, de si mai pre largu, sa se propuna totu acele studie care se instr^ueza in cele patru clase inferio^{re} ale sc^olei mijlocie (gimnasiu, reale), esceptiun^odu limb^a latina. Celelalte studie mai multu se potu numai incepe in cei d^ont^oiu patru ani, si mai mare parte suntu a se propune in ultimele dou^e cursuri ale sc^olei civile.

§ 77. Planulu de instructiune in sc^olele civile, cu privire la ordinatiunile ambiloru paragrafi precedinti, din timpu in timpu lu va staveri ministrulu instructiunei publice.

§ 78. Totu ministrulu instructiunei publice va staveri si aceea ca in sc^olele civile infinti^ate

pentru baete, care dintre studiile numerate sa se omite si care sa se primisca in locul lor.

§ 79. Fiacare comuna mai antaiu e indatorata a satisfacace acelei obligatiuni, ca se infiintieze acele institute de instructiune, care e indatorata a le infiintia in intielesulu acestei legi; deca inse a satisfacutu acestei obligatiuni, are dreptu a infiintia institute populari mai inalte seu complete seu numai cu unulu seu doua cursuri anuali.

Capu VII. Institute pentru instructiunea populare infiintiate din partea statului

§ 80. Afara de institutele pentru educatiunea populare, care in intielesulu legii sunt indatorate comunele a le sustiene, ministrulu de instructiunea publica are dreptu, ori si unde vede a fi necesariu a infiintia institute pentru instructiunea populare conformu relatiunilor locali, numai pre spesele statului, aceste institute sunt a se organisa in modulu determinatu in §§-ii 23—78 si stau sub consiliulu scolariu comitatense si sub autoritatea inspectorelui scolasticu.

Capu VIII. Despre preparandie.

a) Preparandiele pentru invetiatori.

§ 81. Statulu infiintieza prin diferitele tienuturi ale tierii 20 de preparandie pentru invetiatori.

§ 82. Preparandia trebuie se fia in legatura cu o scola exercitatoria, in carea preparandii sa se poa cultivá in modu practic.

§ 83. Preparandiei trebuie adausa o gradina celu pucinu de 2 jugari, ca elevii se capete instructiune practica din agricultura, din pomaritu si din vinaritu.

§ 84. Personalulu profesorele consta dintru unu profesore diriginte, din doi profesori ordinari, dintr'unu adjunctu si dintr'unu invetiatoriu in activitate in scola practica.

§ 85. Salariulu profesorilor ordinari e 1000 si 100 fl. bani de cortelu. Afara de ast'a profesorele diriginte capeta pentru agendele directorali unu onorariu de 200 fl. Salariulu profesorelui adjunctu e 450 fl., cortelu si incaldu in edificulu scolasticu si vuptu liberu la mes'a publica. Salariulu invetiatorului scolei de modelu e 700 fl. afara de cortelu.

§ 86. In preparandia se primescu elevii de corpu sanetosu, cari au petrecutu anulu alu 15-le, si in limb'a materna, in computu, in cunoscint'a geografiei si a istoriei suntu celu pucinu intru at'at'a versati, catu propunu in cele 4 clase inferioari ale gimnasiulu seu scolei reali. Elevulu ce doresce a pasi in preparandia e detoriu seu a arata testimoniu dela scola publica, seu sa se supuna esamenulu de primire.

§ 87. Cursulu preparandiale duréza 3 ani.

§ 88. Studiele obligate suntu: Doctrin'a religiunei si a moralulu; pedagogi'a, metodulu instructiunei, geograf'i'a, istori'a (universale si a patriei); limb'a materna, limb'a maghiara, limb'a germana, sciintiele naturali si aplicarea acelor'a la agricultura si industria, economi'a cu exercitie economice si de gradinaritu, doctrin'a constitutiunei patriei, matematic'a si geometri'a, cantarea si music'a (deosebitu ceter'a si fortepianulu), caligrafi'a si desennulu, instructiunea exercitiulu corporale, in scola practica (de modelu) exercitarea instructiunei.

§ 89. Prin ministrulu de instructiunea publica se determinéza din timpu in timpu, ca ce se propuna dintre studiile de instructiune in fiacare clase, si in ce estensiune va fi sa se propuna.

§ 90. Preparandiele fiindu fara distingere de religiune institute de statu, instructiunea eleviloru in cele religioase e detorint'a respectiveloru confesiuni; onorariulu deosebitiloru profesori de religiune si moralu lu solvesce statulu.

§ 91. Edificiele preparandiale cuprindu in sine localitatile recerute pentru instructiunea si alimentarea eleviloru.

§ 92. In fiacare preparandia se infiintieza intretinerea comuna, unde pentru o tacs'a moderata totu invetiadelulu e proviedutu cu vuptu intregu. Tacs'a intretinerii se staveresce anualminte de consiliulu diriginte alu preparandiei. Lemnele si sierbitorii la comun'a intretinerii i solvesce institutulu. De altmintrea participarea in intretinere se lasa pre (in R.) liber'a voia a invetiadelulu.

§ 93. In tota preparandia, institutulu solvesce tacs'a intretinerii pentru mai multi invetiacei sermani, diliginti si de portare buna. Mai multi invetiacei sermani, diliginti si de portare buna se impartasiescu si in stipendie.

§ 94. Beneficiile vuptuali si stipendiali le impartasiescu consiliulu diriginte, pre basea testimonieloru substernute si pre basea recomandatiunei din partea corpulu profesorele. Beneficiile aceste pre langa o portare buna si diligintia egale — suntu a se dá prunciloru invetiatoriloru sermani, si se estindu si asupr'a prunciloru confessionali.

§ 95. Ordinea si curatien'a in edificulu institutulu o sustiene serbitoriuulu scolariu, fiindu detoriu asupr'a acestei'a a supraveghia dirigintele.

§ 96. Tota preparandia e a se provede cu bibliotec'a constatoria, incatu se poa, din opuri de specialitate folosibile liberu si din partea invetiaceiloru. Pentru sporirea bibliotecei in totu anulu e de a se intrebuintia o suma anumita.

§ 97. In cauzele disciplinari si in relatiunilo personali ale invetiaceiloru in instanti'a prima despuce scaunulu profesorele constatoriu din corpulu profesorele.

§ 98. De asupr'a scaunulu profesorele sta consiliulu diriginte sub presiedint'a comisariulu de invetiamentu alu comitatulu acelu'a si constatoriu din profesorele diriginte si din alti cinci membri denumiti din partea ministeriulu de instructiunea publica.

§ 99. Consiliulu diriginte conduce afacerile spirituali si materiali ale preparandiei conformu instructiuniloru ministrulu de instructiunea publica; vegh'ieza asupr'a activitatei corpulu profesorele si judeca in cauzele apelate la densulu dela scaunulu profesorele.

Inse in cauze mai ponderose partile potu recurge si in contra judecatoriloru consiliulu diriginte la ministeriulu de instructiunea publica.

§ 100. Membrii consiliulu diriginte afara de presiedintele si de profesorele diriginte capeta reboficarea avendeloru spese de calatoria si diurne din cass'a institutulu.

§ 101. In totu anulu se tienu esamene publice in present'a inspectorelui comitatense si a membriloru consiliulu diriginte.

§ 102. Dupa terminarea cursulu preparandiale la unu anu, si mai tardiu la doi ani, care timpu lu poa petrece invetiadelulu cu instructiune practica, totu elevulu trebuie sa se supuna unui esamenu din tote studiile si elaboreatele scripturali din preparandia si desclimitu din praes'a instructiunei, si numai dupa implinirea acestei conditiuni cu succesu poa capeta diploma de invetiatoriu.

§ 103. Cei ce voiescu a se face demni pentru statiune invetiatorésca din scolele populare superioare seu din scolele civile, afara de esamenulu staveritu in §-lu 102 din studiile si metodulu de instructiune din scolele populare si din cele ale scolei civile au a se mai supune unui esamenu inaintea autoritatei ordinate din partea guvernulu.

§ 104. Cei ce la esamenele detiermurite in §-ii 102 si 103 suntu respinsi de doue ori, nu se mai admitu la esamenu.

§ 105. Preparandie private potu infiintia numai acei individi, cari sustienu scola populare elementaria seu superioara, unde individi cultivandi pentru statulu invetiatorescu se poa castiga si instructiune practica. Inse elevii acestoru preparandie private suntu datori a depune esamenele teoretice si practice, — caror'a dupa legea presente suntu supusi elevii institutelor preparandiale publice, — in ore care institutu preparandiale publicu.

b) Preparandie pentru invetiatorescu.

§ 106. Statulu in deosebitele tienuturi ale tierii infiintieza si institute preparandiale pentru invetiatorescu, in care institute se voru cultivá invetiatorescu pentru clasele de fete mai alesu din scolele populare superioare si din scolele civile.

§ 107. Elevele institutulu preparandiale stau sub supraveghierea unei invetiatorescu ce locuiescu in institutu, elevele inca locuiescu tote in laintru si mananca la olalta. Consiliulu diriginte poa se conceda locuint'a estranea numai esceptionalminte.

§ 108. Se primescu astfelu de fete cari au implinitu anulu vietiei de 14 ani, si care au terminatu intregulu cursu din scola populare superioare.

ore. Tota elev'a (Fia care eleva R.) trebuie sa se supuna unui esamenu strictu de primire, din tote studiile populare superioare.

§ 109. Cursulu invetiamentulu e de 3 ani.

§ 110. In institutele preparandiale pentru femeii afara de profesorii barbatescu — pentru instruarea sciintieloru femeiescu — voru fi a se aplica unu numeru indestulitoriu de invetiatorescu de capacitatea recruta.

§ 111. Studiele obligate in preparandiele femeiescu suntu: doctrin'a religiunei si a moralulu, caligrafi'a si desennulu, limb'a materna si ortografi'a, limb'a maghiara, limb'a germana, geograf'i'a si istori'a, pedagogi'a, aritmetic'a, fisic'a si istori'a naturale (cu deosebita privire la gradinaritu si la ocupatiunile femeiescu d. e. la fertu), regulele economisarei si a tienerei casei, lucruri femeiescu, exercitarea instructiunei in clasa de fete a scolei practice.

§ 112. Numerulu eleviloru primite cate intr'unu institutu, lu determinéza guvernulu.

§ 113. Didactru nu este. Cele ce locuiescu in institutu capeta cortelu si spalatu in cinste, iera vuptu capeta pentru unu pretiu moderatu. Pentru mai multe fete sermane si de o diligintia escelinte solvescu institutulu tacs'a instructiunei comune. Numerulu acestor'a in urmarea substernerii consiliulu diriginte lu determinéza ministeriulu de instructiunea publica.

§ 114. Afara de esamenele anuali, elevele care au terminatu cursulu intregu, suntu detore a se mai supune unui esamenu strictu din tote studiile si numai estu-modu potu dobandi diplom'a. Acea care la unu astfelu de esamenu se respinge de doua ori, nu se mai admite la esamenu.

§ 115. In cauzele disciplinari profesorele diriginte alu preparandiei si invetiatorescu ordinario judeca asupr'a eleviloru in instanti'a prima; consiliulu diriginte in instanti'a a doua.

(Va urma.)

34—2

EDICTU.

Ioana Marcu din Lepindea Comitatulu Cetatei de balta care de 5 ani cu necredintia parasindu-si pre legiutulu seu barbatu Nicolae Henti'a dela Idiciu totu din disulu comitatu, si au pribegitu in lume, prin acés't'a se citeza ca in terminu de 6 luni de dile dela datulu de fatia sa se presentedie inaintea subscrisului foru matrimoniale cu at'at'a mai tare, caci la din contra se va decide procesulu matrimoniale asupra-i pornitu si in absentia ei la intielesulu SS. canone a bisericeii nostre gr. or.

Alm'a, 21 Maiu 1869.

Scaunulu protop. gr. or. alu tractulu Tarnavei de susu.

Iaanu Almasianu,
Protopopu.

22—2

Concursu.

Pentru ocuparea statiunei invetiatorescu din comun'a Padurani in Protopresviteratulu Hasiasiulu se escrie prin acés't'a concursu, cu care statiune suntu impreunate emolumente anuale, in bani gat'a 42 fl. v. a. 8 meti de grau, 16 meti de cucuruza, 50 punti de sare, 50 punti de clisa, 10 punti de lumini, 8 stangini de lemne, 2 jugere de livada, si quartiru liberu.

Doritorii de a ocupa acés'ta statiune invetiatorésca, suntu avisati recursurile lor cu documentele prescrise si adresate catra venerabilulu Consistoriu alu Aradului, ale tramite subscrisului pana in 20 Iuniu a. c.

Bellincz, 12 Maiu 1869.

Constantinu Gruciu,
Protopresv. Hasiasiulu si inspectoru scolaru.

Burs'a de Vienu'a.

Din 28 Maiu. (9 Iun.) 1869.

Metalicele 5%	62 50	Act. de creditu	304 20
Imprumut. nat. 5%	70 70	Argintulu	122 10
Actiile de banca	750	Galbinulu	5 86